

І. І. Риданова [14], Н. В. Якса [15] та ін). Як правило, визначення педагогічної взаємодії зводиться до кількох ключових тверджень, а саме:

- педагогічна взаємодія є різновидом, виявом феномена взаємодії;
- педагогічна взаємодія пов'язана з взаємовпливом людей один на одного;
- педагогічна взаємодія реалізується у процесі спільної діяльності суб'єктів навчального і виховного процесу;
- у навчально-виховному процесі найбільш ефективним механізмом педагогічної взаємодії є комунікативний.

Попри те, що педагогічна взаємодія як об'єкт наукового дослідження представлена в численних наукових публікаціях, зауважимо, що вони мають дещо однобічний характер, оскільки висвітлюють означену проблему в середовищі загальноосвітнього чи вищого навчального закладу; натомість специфіка педагогічної взаємодії в системі післядипломної освіти подана побіжно чи фрагментарно. Тим більше, можемо дійти висновку, що вітчизняних наукових досліджень комплексного характеру, присвячених проблемі педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу у системі післядипломної освіти нині фактично немає, за виключенням дослідження російської дослідниці О. Гаврилової [16].

Ми вважаємо, що педагогічна взаємодія в системі післядипломної освіти у вищих навчальних закладах зумовлюється специфікою навчального середовища факультетів (інститутів, центрів) післядипломної освіти як компонента неперервної освіти. Означена педагогічна взаємодія у системі післядипломної освіти здійснюється у межах педагогічного процесу і визначається цілями післядипломної освіти як освіти дорослих. Навчальний процес системи післядипломної освіти, у межах якого відбувається педагогічна взаємодія, характеризується як акмеологічне суб'єкт-суб'єктне середовище, яке спонукає особистість до самовдосконалення, самоорганізації, самонавчання.

Післядипломна освіта як соціально-освітня інституція закріплена в українському законодавстві, зокрема у Законі України "Про вищу освіту" (2002 р.) [17] та проекті "Положення про післядипломну освіту у сфері вищої освіти України" (2012 р.) [18]. Ця освітня інституція визначається документом як спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки шляхом поглиблення, розширення й оновлення професійних знань, умінь і навичок. У Положенні про післядипломну освіту відзначається, що її метою є "задоволення індивідуальних потреб фахівців у особистому та професійному зростанні, підвищення їх конкурентоспроможності відповідно до суспільних потреб, а також забезпечення потреб держави у кваліфікованих кадрах високого рівня професіоналізму та культури, здатних компетентно і відповідально виконувати фахові функції, впроваджувати у виробництво нові технології, сприяти подальшому соціально-економічному розвитку суспільства" [18, с.1].

Головними проблемами в розвитку післядипломної освіти в Україні нині є окреслення її статусу як компонента професійної діяльності, з одного боку, та розробка нормативно-правової бази функціонування — з іншого; проблема розвитку змісту та організації навчального процесу в системі післядипломної освіти; впорядкування мережі закладів післядипломної освіти, в тому числі в університетській сфері; розширення переліку спеціальностей та напрямів перепідготовки (розширення кваліфікації) у системі післядипломної освіти; доцільне використання кадрового потенціалу вищих навчальних закладів у системі післядипломної освіти.

Перепідготовка, пере кваліфікація та докваліфікація слухачів у системі післядипломної освіти проводиться нині за такими основними напрямками: соціально-економічний (філософія, соціологія, культурологія, українознавство, етика, екологія, право, економіка, менеджмент, інформаційні технології, іноземна мова тощо), психолого-педагогічний (загальна, вікова, соціальна, професійна психологія, педагогіка, акмеологія тощо), науково-теоретичний (актуальні проблеми розвитку науки, культури, освіти та виробництва), практично-прикладний (здобуття певних знань, умінь та навичок у наявній галузі виробництва чи іншої діяльності, де вже отримана освіта), методичний (перепідготовка за фахом та певними посадами), управлінський (перепідготовка за галуззю діяльності та певними посадами) [19].

Специфіка педагогічної взаємодії в системі післядипломної освіти визначається необхідністю врахування індивідуального вітагенного досвіду всіх суб'єктів означеної взаємодії, який, на відміну від взаємодії "викладач-студент", набуває в цій системі більш усталеного й, крім того, професійного характеру. Результатом професійної підготовки студентів — майбутніх фахівців — має стати їх готовність до виконання професійних обов'язків та до професійної самореалізації; натомість результат післядипломної освіти визначається усвідомленим прагненням особистості до здобуття нових знань і вмінь залежно від чинників суто практичного (необхідність зберегти й розвинути професійну кар'єру) чи аксіологічного (прагнення розширити коло своїх знань) характеру. Тому в системі післядипломної освіти суттєво відрізняються мотиваційні установки, когнітивні потреби, поведінкові стратегії, соціальна зрілість студентів, цінності отриманих в процесі навчання знань та вмінь; постійно співставляється наявний комплекс знань з новими, представленими викладачем системи післядипломної освіти. У зв'язку з цим виникає потреба переосмислення професійних функцій викладачів системи післядипломної освіти, які працюють на засадах суб'єкт-суб'єктних відносин у професійній діяльності. У процесі реалізації своїх функціональних ролей викладач післядипломної освіти має враховувати також проблеми, які іноді виявляють себе у слухачів означеної системи: недостатній рівень готовності визнавати свою некомпетентність в іншій галузі професійної діяльності; нерозуміння своєї ролі в професійній діяльності; неба-

жання змінювати свої соціальні позиції; відсутність усвідомлення затребуваності нового рівня освіченості та ін.

Суб'єктами системи післядипломної освіти виступають слухачі, викладачі та адміністрація кожного післядипломного закладу. Роль викладача у системі післядипломної освіти дещо відрізняється від ролі викладача вузу, і значно – від ролі вчителя у системі загальної середньої освіти. Основна відмінність полягає у трансформації ролевих функцій викладача з навчальних на консультативні,

партнерські, а слухача – з особи, що засвоює навчальну інформацію, на особу, що проектує власну освітню траєкторію. Щодо адміністрації закладу післядипломної освіти, то її функції залишаються фактично такими ж, що й адміністрації відділень/факультетів в системі університетської освіти, проте з урахуванням особливостей термінів навчання та специфіки контингенту слухачів.

Функціонально-рольові особливості викладача системи післядипломної освіти представлено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Особливості функціонально-рольової позиції викладачів системи післядипломної освіти

Роль викладача системи післядипломної освіти	Головні характеристики цієї ролі	Особливості реалізації ролі у системі післядипломної освіти
«Комунікатор»	Реалізація навчальних та особистісних комунікацій у навчально-виховному процесі	Специфіка виконання ролі комунікатора у системі післядипломної освіти полягає у тому, що означена комунікація відбувається у середовищі «дорослий-дорослий». Крім того, комунікативний простір післядипломної освіти характеризується фрагментарністю або ж короткотерміновістю взаємодії, що вимагає від викладача чіткості й повноти у встановленні комунікативних контактів
«Транслятор знань»	Трансляція навчальної інформації	Роль транслятора знань у системі післядипломної освіти залежить від рівня сконцентрованості навчального матеріалу, який суттєво більший, аніж у системі вищої освіти, особливо денної її форми. Крім того, у процесі трансляції знань викладач системи післядипломної освіти виконує більш консультативні, модераторські, аніж суто викладацькі функції
«Організатор»	Організація навчально-виховного процесу	На відміну від організації навчального процесу у вищому навчальному закладі, у системі післядипломної освіти викладач має відносно менше навантаження в сфері організації навчального процесу, оскільки рівень мотивації слухачів достатньо високий
«Дослідник»	Здійснення наукових досліджень	Науково-дослідна діяльність у системі післядипломної освіти зосереджується навколо проблем організації й управління навчальним процесом, психології взаємодії, а також окреслених вище напрямів перепідготовки (розширення кваліфікації) – соціально-економічного, психолого-педагогічного, науково-теоретичного, прикладного, методичного й управлінського
«Контролер»	Здійснення контролю за навчальною діяльністю	Система післядипломної освіти передбачає наявність всіх традиційних видів контролю успішності навчальних досягнень слухачів (вхідний, поточний, рубіжний, підсумковий; контрольні, заліки, іспити, атестації, МКР; контроль і самоконтроль та ін.), з тією різницею, що означені види контролю залежать від специфіки організації навчального процесу та його тривалості, а значить, від форми післядипломної освіти – перепідготовка, розширення кваліфікації, стажування тощо.

Висновок. Таким чином, нами з'ясовано специфіку педагогічної взаємодії суб'єктів післядипломної освіти в контексті андрагогічного підходу. Здійснений у статті аналіз педагогічної взаємодії дозволяє визначити її особливості з боку викладача як суб'єкта післядипломної освіти у площині виконання ним основних професійних ролей - комунікатора, транслятора знань, організатора навчального процесу, контролера, дослідника. Перспектива подальших досліджень полягає у встановленні категоріальних ознак педагогічної взаємодії у системі післядипломної освіти як соціальної інституції.

Література:

1. Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект / За ред академіка АПН України Н. Г. Ничкало : монографія. - К. : ІПППО, 1999. - 450 с.
2. Олійник В. В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти : монографія / В. В. Олійник. - К. : Міленіум, 2003. - 594 с.
3. Основы андрагогики / Под ред. И. А. Колесниковой. - М. : Академия, 2003. - 240 с.
4. Змеев С. И. Андрагогика : основы теории, истории и технологии обучения взрослых / С. И. Змеев. - М. : ПЕР СЭ, 2007. - 272 с.
5. Вершловский С. Г. Взрослый как субъект образования / С. Г. Вершловский // Педагогика. - 2003. - №8. - С.3-8.
6. Волков Ю. Г. Послевузовское и дополнительное профессиональное образование в России / Ю. Г. Волков // Социальная история. - 1997. - №9. - С.56-66.
7. Везетіу К. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні / К. Везетіу // Десята міжнародна науково-практична Інтернет-конференція "Соціум. Наука. Культура". - режим доступу : <http://intkonf.org/vezetiu-kv-kontseptsiya-rozvitku-pislyadiployno-osi-vi-ukrayini/>
8. Клокар Н. І. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу / Н. І. Клокар: монографія. - К. : Міленіум, 2010. - 528 с.
9. Кузьмінський А. І. Теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / А. І. Кузьмінський. - К., 2003. - 42 с.
10. Романенко М. І. Методологічні проблеми розвитку післядипломної педагогічної освіти в контексті освітніх реформ / М. І. Романенко // Післядипломна освіта в Україні. - 2004. - №1. С. 3-6.
11. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении: Книга для учителя / В. А. Кан-Калик. - М. : Просвещение, 1987. - 190 с.
12. Ковалев Г. А. Диалог как форма психологического взаимодействия / Г. А. Ковалев // Общение и диалог в практике обучения, воспитания и психологической консультации. - М. : Просвещение, 1987. - С. 18-26.
13. Соколов В. Н. Педагогическое взаимодействие в эвристическом обучении / В. Н. Соколов : автореф. дис. доктора пед. н. - М., 1997. - 42 с.
14. Рыданова И. И. Основы педагогики общения / И. И. Рыданова. - Мн. : Феникс, 1989. - 279 с.
15. Якса Н. В. Професійна підготовка майбутніх учителів: теорія і методика міжкультурної взаємодії в умовах Кримського регіону: Монографія / Н. В. Якса. - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. - 568 с.
16. Гаврилова Е. Л. Модель педагогического взаимодействия в системе открытого дистанционного профессионального образования взрослых / Елена Львовна Гаврилова : дисс. канд. пед. н. : 13.00.01 - М., 2003. - 239 с.
17. Про вищу освіту : Закон України. - електронний ресурс. - режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
18. Положення про післядипломну освіту у сфері вищої освіти України. - електронний ресурс. - режим доступу : mon.gov.ua/img/zstored/files/pol_pisla_dip_osv.doc
19. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні. - електронний ресурс. - режим доступу : soippo.edu.ua/userfiles/soippu/file/03_koncepcija_pdo.doc

НОВИНИ

Вишам не будуть скорочувати держзамовлення

Під час проведення розширеного засідання Президії Спільки ректорів вищих навчальних закладів України міністр освіти і науки Сергій Квіт заявив, що обсяги державного замовлення у вищих навчальних закладах зменшуватися не будуть, а його розміщення буде відкритим і прозорим.

"На сьогодні консенсус з Міністерством фінансів Міністерством економіки про те, що державне замовлення вищим навчальним закладам зменшуватися не буде", - зазначив міністр. З його словами, державне замовлення відразу буде розміщено на сайті Міністерства освіти і науки.

"Першочергово державне замовлення розміщуватиметься в тих університетах, де якісно здійснюється підготовка. І звичайно, все це буде відкрито і прозоро", - зазначив Сергій Квіт.

Також міністр освіти наголосив на недопущенні підвищення навчального навантаження викладачів як у вищій школі, так і в середній.

"Це наша принципова позиція. Збільшення навантаження не буде", - запевнив міністр.

